СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ — OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XLIV. Ч. 116. Джерзі Сити, Н. Дж., вівторок, 19-го травня 1936. — VOL. XLIV. No. 116. Jersey City, N. J., Tuesday, May 19, 1936. THREE CENTS

ВЕЛИЧАВИЙ ПОХОРОН УКРАЇНСЬКОЇ ПАТРІОТКИ

ВІННІПЕҐ (Манітоба). — Кореспондент „Свободи" доносить, що на похороні бл. п. Анни Йонкер, відомої української суспільної діячки і патріотки, було понад дві тисячі народу, в тім багато чужинців. Похорон відбувся 9-го травня б. р. Приятелі й знайомі д-ра Г. Йонкера (мужа Покійної) і бл. п. Анни Йонкер зложили понад 40 вінків на могилу. Вінки зложено теж від багатьох українських і англійських організацій. З Дітройту в Злучених Державах прислано хрест з живих квітів. Спільний великий вінець був від 8 місцевих українських лікарів, від 3 дентистів українців та один від англійського лікаря д-ра Джорджа. Крім цього 25 визначних громадян ріжних народностей прикрасили вінками тіло Покійної. Була заступлена українська преса, а англійські щоденники вислали своїх репортерів. Були заступлені теж міські добродійні установи. Тіло Покійної винесли з дому: д-р Новак, д-р Резньовський, посол Бачинський, Й. Ештат (німець), адвокати Арсенич і Кузь, а далі: пп. Мандрика, Гикавий, Ферлей і Богоніс. Виголошено цілу низку промов від українського зорґанізованого громадянства, від українських жінок та від англійського жіноцтва міста. В часі похоронного походу йшли піонірі нашої іміґрації в Америці та бувші стрільці УГА. На могилі попрощав Покійну п. С. Ковбель один з найстарших наших піонірів.

ВИСТУП УКРАЇНСЬКИХ ТАНЦЮРИСТІВ У ПРОСПЕКТ ПАРКУ.

БРУКЛИН, Н. Й. — Минулої неділі на мураві в Проспект Парку в Бруклині відбувся народній фестиваль, у якому брали участь 6 народностей, між ними українці. Про цей фестиваль „Ди Ню Йорк Таймс" подав обширне звідомлення, помішуючи також велику фотоґрафію української ґрупи.

НАУКОВІ ЗВІТИ ВКАЗУЮТЬ НА ПОПРАВУ В ПРОМИСЛІ.

ШІКАҐО. — Професор соціольоґії Віліям Оґбурн написав доклад, у якому на основі статистичних даних виказує, що промисл в Америці значно піднявся, і то навіть так, що багато галузей осягнули рівень з 1929 р. А авіяція і вироб електричної сили досягнули розквіту ще й перед тим небувалого. Свої досліди він не опер на числі занятих робітників, тільки на підсумках продуктів, що їх випускає промисл. Тому явище, в якому промисл зростає, а безробіття стоїть на одному місці, треба пояснити уліпшенням технічних уладжень. Всетаки проф. Оґбурн каже, що слідна також поправа і поворот до нормального життя в щоденному житті людей, чого, доказом є збільшення подруж, а вслід за тим і уродин. Також по школах нині більше дітвори, ніж попередніми роками.

МАСОВЕ ВІЧЕ В СПРАВІ ПОВЕНЯН.

ВАШИНҐТОН. — Тут приготовляють масове віче, в якому хочуть розбудити публичну опінію Америки на справу повеней і реґуляції рік. До комітету цього віча належить багато визначних людей зпоміж бізнесменів, сенаторів і преси. В сенаті обговорюють якраз проект сенаторів Копленда і Вилсона, щоби призначити на реґуляції 360,000,000 долярів. Задумане масове віче малоб додатньо вплинути на рішення цеї справи.

КАРАВАНА З МІЛІОНАМИ ПІДПИСІВ У ВАШИНҐТОНІ.

ВАШИНҐТОН. — До Вашинґтону прибула каравана, зложена з трьох вантажних автомобілів й наладована книжками з підписами 10,581,000 людей, що домагаються від уряду пенсії для старих людей. Ці підписи зібрала ґрупа д-ра Тавнсенда, яка каже, що колиб усім людям понад 60 літ відобрати працю і дати пенсію по $200 на місяць, то це відразу далоб би працю міліонам молодих людей та усунуло би безробіття. Не згадує та ґрупа того, хто мав би ті гроші зложити.

НОВА РЕВОЛЮЦІЯ В БОЛІВІЇ.

ЛЯ ПАЗ (Болівія). — Тут вибухла революція проти панівного уряду, в якій взяла участь армія на чолі своїх ґенералів. Вони осунули легко і без крови старий уряд з президентом Джозе Сорзано на чолі, а настановили новий, лібералькіших поглядів. Кажуть, що полуднево-американські суспільні діячі не люблять виборів, а волять революцію. Вони є того переконання, що „добре переведена революція коштує менше від зле переведених виборів". Той сам Джозе Сорзано, якого тепер усунули в 1934 році прийшов був сам до влади „революційним" шляхом.

ЦИГАНИ ОБІКРАЛИ ЦІЛЕ СЕЛО.

В лісі біля села Махів, пов. Тарнобжеґ, розтаборилася ватага циганів. В неділю, коли майже все населення Махова пішло до костела, віддаленого 5 км., цигани впали до села і почали грабити хати. Добичею циганів сталася більша готівка, одіж, дріб та багато інших річей. Ограбивши село, цигани звинули табор і, переправившися через Вислу, почали тікати на возах у глиб келецького воєвідства. Тимчасом мешканці Махова, вернувшися з костела і ствердивши грабунок, повідомили поліцію, яка пустилася в погоню за циганами. Діґнали їх під селом Копшивніце, при чому відобрано їм частину грошей та крадених річей. Циганів арештували.

АДВОКАТ ДЕФРАВДАНТ.

В Станиславові арештували адвоката д-ра Ізидора Таненбавма, що був синдикатом конкурсової маси фірми Сеґіль і Ска, рафінерії нафти в Надвірній. За два роки свого урядування він спроневірив 200 тисяч зл. і втік за границю. Тому, що за ним розписано стежні листи, д-р Таненбавм по двох роках вернувся до Станиславова і зголосився до прокуратора, який звелів його арештувати.

СПИНКА.

Свояк президента Пуанкаре, відомий французький політик, спізнився на поїзд з приводу спинки, що десь заподілася. Цим поїздом він мав дістатися до пристані Гавру, а звідтіль на корабель, що мав їхати до Ню Йорку. Цей корабель називався „Гарон". По дорозі до Америки він затонув разом зо своїми пасажирами та залогою. Спинка врятувала політика від смерти.

СПАСЕННИЙ КАПЕЛЮХ.

Вчителька музики з провінції верталася з більшого міста, куди їздила на закупи. Вона тішилася дуже своїм новим капелюхом, що лежав на полиці в круглій паперовій коробці.

На закруті поїзд перехилився трохи. Коробка з капелюхом упала на землю та покотилася через двері в переділі. Вчителька зірвалася з лавки й побігла за коробкою, щоб підняти її. У цій саме хвилині поїзд наїхав на віз, що переїздив через залізничу дорогу. З цього приводу два вагони впали на себе й розбилися.

Три особи, що сиділи з учителькою на лаві, згинули. Вчителька, що стояла тоді при виході, тільки трохи потовклася.

ТЕРНЯ.

Три господарі орали поле над рікою Попрадом. Одному з них залізло терня в ногу. Орач пристанув, щоб добути терня з ноги. Два другі орачі орали далі й дійшли вже аж до краю лиса. У тій самій хвилині з захмареного неба вдарив грім і смертельно поразив обох цих орачів. Того третього врятувало терня.

12 ГОДИН ПІСЛЯ КРАДІЖУ БУВ ЗАСУДЖЕНИЙ НА 3 РОКИ ТЯЖКИХ РОБІТ.

В англійській місцевості Брайтон трапилась у Велику Пятницю така подія: Пастора місцевої церкви збудив уночі біля год. 1. злодій, що крав канделябри. Пастор стрілив до злодія, але той утік крізь вікно і щез у темноті ночі. Пастор повідомив про крадіж поліцію і по пів години злодій був арештований. Тому, що у Великодню Суботу кінчалася сесія суду, що відбувається у Брайтоні що три місяці, поліція до години 10:30 зібрала всі докази проти злодія. Виявилося, що він рецидівіст, що вже раз ставав перед судом. Годину пізніше був проголошений присуд: злодія засудили на 3 роки каторжних робіт. Від хвилини крадіжу до присуду минуло — 12 годин.

12-ЛІТНІЙ МАТЕМАТИК.

Велику сензацію викликав 12-літній ґімназист Борис Корн у Києві у звязку з конґресом математиків і фільософів, що відбувся у цьому місті. Хлопець предложив ученим нову теорію чисел. Математики зацікавились нею і попросили його, щоб виложив її на повному засіданні в університеті. Чотириста професорів, математиків, фізиків і астрономів слідкували за виводами хлопця. Вони піддали його строгому іспитові, який він видержав блискучо. Опісля допустили його до університетських студій. Загально думають, що відкрили незвичайного ґенія. Тому, що Корн походить з бідної родини, йому признали стипендію, щоб міг дальше студіювати.

ПОПОВНИВ САМОГУБСТВО.

Дня 7-го квітня знайдено у малій хатині, що стоїть над берегом ріки Норд Саскачеван в Едмонтоні, мертве тіло українця А. Горечки. Покійний, що мав 35 літ життя, лежав на ліжку з підрізаним від вуха до вуха горлом, а недалеко ліжка лежала скровавлена бритва. Поліція каже, що в хатці самовбивника знайдено дві записки. На одній з них було написано: „Скажіть батькові, щоби простив мені те, що я йому написав; я ніколи не думав взагалі виконати це; прощаю тому, з чиєї причини полишаю цей світ". А на другій записці стояло: „Усе моє майно нехай дістанеться тому, хто мене отруїв. Я бажаю йому подібного способу життя й смерти". Родина покійного знаходиться десь в околицях Піс Ріверу.

ВЖЕ НЕ КУБКОВА, АЛЕ КУБЕК.

Чехословацька урядова аґенція повідомляє, що у Великий Четвер переведено нову операцію на славній спортовій рекордистці Зденці Кубковій, у якій наступила зміна полу. Вислід операції був успішний. У Велику Суботу Зденка Кубкова вийшла з лічниці вже як Зденек Кубек. У найблизчих днях будуть переведені урядові формальности, що стверджуватимуть полад усякий сумнів новий пол Кубкової.

ГРОШІ ПРОПАЛИ ЗА ХМАРАМИ.

Незвичайний випадок стався на ярмарку у Слупцях біля Ловіча. Одна селянка хотіла зробити своїм дітям несподіванку і купила три газові бальоники, а щоб вони не втекли, обтяжила їх хустинкою від носа. На біду потрутив її хтось із прохожих, бальоники вирвалися їй з руки і полетіли з хустинкою вгору. Жінка зчинила крик, бо в хустинку завязала була 150 зл., які дістала за продану корову. Надармо стріляв до бальоників один поліцай. Гроші щезли незабаром за хмарами.

ЛІТАК РОЗБИВСЯ ОБ СКЕЛІ.

Біля села Орвін у Швайцарії розбився у скелі німецький військовий літак, що походив з Авґсбурґа. В літаку знаходилася залога з 5 осіб. Пільот тяжко ранений, два летуни вбилися на місці, а двох їх не знайшли. Літак згорів. Причиною катастрофи була мряка, серед якої літак заблудив.

НОВА СТИҐМАТИЧКА В ІТАЛІЇ.

В італійській місцевості Козенца (Калябрія) живе черниця, сестра Олена Аєльо, яку в цілій околиці називають „святою сестрою". У Великодню Пятницю вона дістала кріваві стиґмати на чолі, лівому боці та на стопах. Справою занялися лікарі та духовні кола.

ДОБРА ШИНКА.

Один добродій з Брiсели сідав саме до смачного снідання, що його приладила була йому господиня, коли це знечевя забренів дзвінок від телефону в сусідній кімнаті. Добродій рад не рад покинув рожеву шинку й пустився до телефону. Телефонна розмова не була довга. Всетаки для кота ласуна було доволі часу. Користаючи з цього, що в кімнаті нікого не було, кітласун зїзв частину шинки свого пана. Коли добродій вернувся до кімнати, запримітив, що кіт дуже жалібно мявкає. За хвилину кіт став вертітися на долівці недужий. Рятуючи кота добродій забув про снідання. Колиж пригадав собі про нього, запримітив, що недостає доброї половини шинки. Добродій „пішов до голови по розум" і дав лікарям під дослід останки цієї шинки.

Виявилося, що шинка була затроєна. Це була робота господині лікаря, що їй він записав більшу грошеву суму в заповіті.

ЧЕРЕШНЕВА КІСТКА.

Один інжинір переходив вулицею у Відні. Раптом наступив ногою на кістку, що лежала на хідникý, посковзнувся і впав. Саме в ту хвилину три кроки перед ним трапився вибух світляного газу (лопнув підземний провід). Вибух був такий нагальний, що відломки каміння та залізної рури вилетіли в повітря. Колиб не кістка з черешні, то цей інжинір мусів би був переходити через те місце, де був вибух. Відломки булиб його напевно вбили.

ІТАЛІЙЦІ МАСАКРУЮТЬ ЕТІОПЦІВ

ДЖІБУТІ (Французька Сомалія). — Терор знаменує перші кроки італійської влади в Етіопії. Точних відомостей нема, бо строга італійська цензура не допускає писати всю правду. Саме з цеї причини прогнано з Етіопії чотирьох заграничних кореспондентів. Всежтаки відомо, що італійці арештували в Адіс Абабі яких 1,500 осіб, обвинувачених у грабуванні міста. Всі вони попали під воєнний суд і більшість з них засуджено і розстріляно. Розстрілювано їх відділами по яких 40 осіб.

Заказ держати зброю.

Італійська влада видала приказ, щоб населення віддало до трьох днів зброю. По трьох днях переведено по хатах ревізії й арештовано всіх тих, у котрих знайшли зброю. Справа мається так, що досі етіопцям вільно було завжди мати і носити зброю. Це був, так би сказати, народній звичай. Виданий італійцями заказ ношення чи держання зброї не дійшов до відома загалу населення. Його етіопці навіть не розуміли. Тимчасом італійська влада не звернула на те все ніякої уваги й арештованих за держання зброї віддала під воєнний суд. А вслід за тим видала й на смерть. Наприклад австрійському банкирові забрано всю етіопську прислугу, яка вірно боронила його дому перед грабіжниками. Її арештовано, бо в домі знайдено зброю. Заки банкир заінтервенював в обороні своєї прислуги, її вже розстріляно. Між розстріляними були етіопці, що служили банкирові вірно і по 20 років.

Розстрілюють етіопських патріотів.

Кореспонденти доносять далі, що італійці почали шукати всіх тих, що брали участь у війні проти Італії й були за незалежність Етіопії. Це йде головно про молодих етіопських інтелігентів, яких арештують, а навіть розстрілюють.

ГІТЛЕР ПИТАЄТЬСЯ АНГЛІЇ.

ЛОНДОН. — Заки Гітлер дасть відповідь Англії щодо своїх будучих плянів, які відносяться до міжнародньої політики в Европі, він хоче знати, що думає Англія робити з Лігою Націй та з його пропозицією заключити 25-літній договір про ненапад між Німеччиною, Францією і Бельґією, який ґарантувалиб Англія й Італія. Гітлер дає теж до пізнання, що він згодиться заключити ріжні договори і перебрати ріжні зобовязання, одначе не хоче зобовязуватися нічим супроти Советів. Він теж хоче знати, чи Франція нападе на Німеччину на випадок конфлікту між Советами і Німеччиною.

ЗАПОВІДАЮТЬ ДОБРІ ЖНИВА.

БЕРЛІН. — Американський кореспондент, що обїхав Німеччину, каже, що цього року Німеччина готова стати самовистарчальною, коли мова про хліборобські продукти. Буквально вся земля, яка надається до управи, оброблена. Все радіє по селах, бо заповідаються добрі жнива. По полях всюди повно людей. Безробіття нема, хіба по містах..

В ПАЛЕСТИНІ ЩОРАЗ ГІРШЕ.

ЄРУСАЛИМ (Палестина). — По вбиттю трьох жидів арабами в кіновім театрі видано приказ, що не вільно появлятись на вулицях міста в ночі. Хто спротивиться тому зарядженю, до того будуть стріляти.

УРЯДУВАВ НА СОВЕТСЬКИЙ ЛАД.

МОСКВА (Росія). — Судитимуть І. Д. Семенчука і його повіреного Старцева за те, що допускалися страшних надужить на островах Врангля на Ледоватім океані. Семенчук казав убити д-ра Волфсона, що противився його диктатурі та мордуванню голодом ескімосів.

НІБИ НЕ БУДЕ ЗМІН.

ВАРШАВА (Польща). — Польська Аґенція Телеґрафічна подає про несподівану зміну в польськім уряді, але разом з тим запевняє, що все піде по старому, та що буде задержана політична лінія маршалка Пілсудського.

ПРОПАЛА ПРАЦЯ ЦІЛОГО ЖИТТЯ — КАЖЕ ҐАНДІ.

ВАРДА (Індія). — Індійський провідник Магатма Ганді заявив, що праця його цілого життя пішла на марно. Не знищила її сильна британська пропаґанда, але знищили її самі індійські націоналісти. Ґанді подав далі, що його зрадили його найліпші приятелі. Під тим він розумів боротьбу в самій націоналістичній партії. Ґанді був проти насильних форм боротьби. Він не вірить у насильство. Та тепер здобуває перевагу націоналістичний провідник Негру, який вірить у силу, в організацію селянства і робітництва, в боротьбу, і то навіть криваву. Та Ґанді вірить, що Негру провалиться зі своєю ідеольоґією і ще прийде до Ґандія просити його допомоги.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.
at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Edited by Editorial Committee.
Entered as 2nd Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.
Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.
За оголошення редакція не відповідає.

ЧИ КІНЕЦЬ ВІЙНИ?

Як італійські війська здобули столицю Етіопії, італійський диктатор Мусоліні проголосив у Римі, що війна скінчилася. Він заявляє, що його жажда кольоній уже насичена, що Італія, мовляв, покривджена побідниками в світовій війні, вже дістала належну їй пайку. Досі вона була між тими, що не мають. Пролетар між пролетарами. Відтепер вона переходить між маючих, між посідаючих.

Ця заява, що війна вже скінчилася, не може очевидно викликати твердого переконання, що війна справді скінчилась. Навпаки, вона повинна викликати питання: чи справді вже війна скінчилась? Чи скінчилася вона для Італії? Чи скінчилася вона для світу?

Дотикається цього питання Освалд Гарисон Вилард, американський ліберал, у тижневику „Нейшен". Ніякі здобутки італійські в Етіопії (пише він) не принесуть Італії чести. Ні залізниці, які вона там побудує, ні римські дороги, ні величні готелі, ні навіть сотки тисяч задоволених італійських кольоністів, яких Мусоліні розселює по Етіопії, не принесуть Італії чести. Хоч який нині світ хаотичний, хоч як нинішні провідники зраджують народні маси, то всетаки в почуттю цілого світа залишиться переконання, що грабіж Етіопії Італією не є чесним ділом, та що грабіжник чужих країв серед держав і народів, як грабіжник чужого добра серед людей, останеться все погордженим, неморальним ворогом людської суспільности. „Кінець війни? Побіда? Та для Мусолінія кошти тільки почалися!" — каже Вилард.

Це могло би здаватись обуренням ліберала. Та чи не викличе такого переконання загарбання Етіопії й в інших людей? Чи не будуть це враження поневолених народів? У кім вони побачать себе: в Італії, чи в Етіопії? В кім побачать себе Українці, хорвати, литовці, білорусини, грузини, вірмени й інші побіджені народи під чужою кормигою? У кім побачать себе великі народи, що, нині, як етіопці, стоять перед утратою власної самостійности, як наприклад китайці?

Чи справді окупація чужого краю кінчить війну, як каже Мусоліні? Як так, то пощо Польщі держати в Галичині тисячі жандармерії, поліції, шпигів, війська? Пощо їй розводити провокацію? Пощо їй робити пацифікацію?

Чи справді кольонізація ветеранами з побідної армії заспокоює нарід, що потребує землі? Чи вспокоїла поляків окупація Західньої України та поселення там польських кольоністів? Чи спокійна нині самостійна Польща з великими посілостями на Україні, Білорусі, Литві та Німеччині? Чи не бунтуються в ній самі польські хлопи? Чи не бунтуються там самі польські робітники? Чи скінчилася для Польщі війна з грабіжем чужих країв, чи може тільки почалася для неї війна поневолених нею народів, війна, в котрій вона мусить бути побіджена?

ҐЕНЕРАЛ КУРМАНОВИЧ — ЮВИЛЯТ

З приводу 60-ліття його уродин (1876—1936).

„...Наказую негайно всякий дальший відворот застановити, натомісць приказую готовитись до рішального наступу-удару. Це мій останній приказ, і вимагаю його виконання, доки хоч один український вояк буде при життю..."

З приказу ґенерала Курмановича під Чортковом 5. червня 1919 р.

Читаю ці, мов з криці ковані слова в паризькім **„Українськім Слові"** в статті про те, хто є автором чортківської офензиви, і думаю про Того, хто їх сказав та на завжди закріпив не тільки у свідомості Української Галицької Армії, але й всього українського народу. Бо хіба це не слова, з яких ви вичуваєте гарячий подих епохи чину та залізну волю вождя, для якого необхідність визвольного чину найвищий закон?

Ґенерал Курманович!

Але чому так мало знаємо ми про наших найкращих провідних людей? Про подвижників зброїного чину, про тих, що в сучасну хвилю, на наших очах та з посвятою всіх своїх сил творили **залізом і кровю** історію нової України? І чому так мало цікавимося ми тим, де вони тепер, яке їх життя та що жертвувала тай жертвує їм нація зі своєї сторони за їх усецілу посвяту для народу?

Ґенерал Курманович!

Я шукаю чогось близшого про нього в Українській Загальній Енциклопедії, але знаходжу тут тільки, щонайважніші дати, тай то—як опісля дізнаюся — не зовсім вірні. Але одна дата тут каже мені дуже багато, а саме дата уродження ґен. Курмановича, з якої бачу, що саме цього року припадає ювилей шістьдесятліття Його життя.

Українська громадо! Хіба ж це не найкраща нагода пошанувати відповідною згадкою та врочистим святом рідного героя?

І я з великою радістю дістаю вістку про те, що можна мені буде пізнати достойного Ювилята — особисто.

З радістю, кажу, бо тішить мене те, що зможу одному з творців чортківської офензиви, військовому міністрові ЗОУНР і ґенерал-кватирмайстрові обєднаних українських армій висловити особисто ті почування вдяки і пошани, які повинні сповняти душу кожного з нас при святі визначних людей народу.

І низабаром я витаю Його.

Притім уже перші слова, якими ґен. Курманович відповідає на моє привітання, повні такої стихійної серіозности, що я зараз з початку нашої розмови почуваю всю вагу його індивідуальности та приґадую оповідання про його фасцинуючий вплив на вояцтво і на молодь у нас.

„Обовязок — не геройство" — це перше, що я чую від нього. Але він зазначує притім, що є хвилі, які не вертаються, які домагаються від людини діл спонтанічних і вщерть самостійних, і тоді відповідальність за сповнення даних обовязків — велика. І тутже погляд добрих синіх очей ґенерала майже непомітно стає пронизливо гострий, і в затишку кімнати, де крім нас двох сидить ще один вищий військовий, почувається раптом щось у роді атмосфери військової кватири, якої подих діймає мене де-далі щораз чіткіше. Ми говоримо спершу про згадану статтю проф. Микетея, що появилася без порозуміння з ґенералом. Даліж про те, як наш Ювилят дав пропамятний приказ, не розмовляючи і не порозуміваючися зніким. Опісля я, вказуючи дискретно на надходяче свято Ювилею, прохаю в ґенерала декілька подробиць з його дотеперішнього, такого важкого трудом життя.

„А чи крім вас, — питає мене тут Ювилят — це кого цікавить?"

У відповідь я трохи збентежений кажу, що свято його це свято нації, отже й нема нині в нас нікого, хто не цікавився б особою, та життям Ювилята. Але хоч і як однозначно підкреслюю я те, то погляд очей ґенерала стає на одну коротку хвилю — суворий.

І тут наша кімната вгортається на мент мовчанкою.

Я знаю її — ту мовчанку! Вона обдає тобі душу пригноблюючим холодом, коли думаєш, про те, **що культурна суспільність чомусь забуває пошанувати гаразд своїх найкращих синів та подбати, щоб у признанню їх заслуг та епохальних діл вони мали хоч сяк-так забезпечений принайменше — вечір свойого життя.** Десь у світі ось є так, що вдячна нація забезпечує своїм добре заслуженим людям старі літа ріжними дарами й жертвами, щоб уможливити їм гідне покінчення їх життєвого творчого труду во благо і во славу нації. Так десь є у світі, отак десь у культурних народів, **а в нас?**

В кімнаті, де сидимо, ще завжди тяжка мовчанка, і я чомусь не можу відвести очей від тонко обрисованого обличчя нашого ґенерала. Його вираз де-далі хитається раз-у-раз між повною уваги серіозністю командира армії і теплою ласкавістю високо культурної, у своїм поведенню і в кожнім слові тактовно здержаної людини.

І тут розгортаються перед нами важливі картини його життя...

Уроджений дня **26. II. 1876 р.** у Вільшаниці коло Золочева як наймолодший із семеро дітей рідні, ґенерал-хорунжий Віктор Курманович, нащадок старої української священичої родини **з Холмщини.** Його батько Йосиф, родом з околиці Берестя Литовського на Волинщині, одружений з жінкою з роду Концевичів, примушений одним з колишніх наступів царського православя на уніятів, утік у Галичину, де став спершу сотрудником та сільським учителем у селі Вільшаниці — як помічник о. дек. Левицького — а опісля перейшов до Новосілець Загальчинних як парох, де й помер. Отут то, а далі в Золочеві, Ювилят скінчив т. зв. тоді нормальну школу та нижчу гімназію, затямивши із золочівського учительського збору в той час катехита о. Єзерського та професора природи Труша, а як товаришів обидвох **братів Лукіяновичів.** З їх то приходом почався в золочівській гімназії **національний рух** між нашими учениками, якого осередком став співацький кружок, ведений власне Лукіяновичами, і до якого брати Курмановичі, як добрі співаки, належали, причім варте згадки й те, що найстарший брат Ювилята був у трупі Біберовича. Але хоч і добре вчився в гімназії наш будучий командир, то проте, починаючи особливо від четвертої кляси, він, що часто і залюбки придивлявся муштрі жовнірів золочівського ґарнізону, захоплювався військовими вправами так, що вже тоді прохав батька **віддати його до війська,** не вагаючись притім підкріплювати свойого бажання навіть — формальним „страйком"! І так він після покінчення пятої кляси досягнув того, що був віддани**й в кадетську школу в Лобзові,** з абсольвуванням якої Ювилят як один з її здібніших елевів вступив на службу до 84 п. п. **у Кремсі над Дунаєм.**

І коли Ювилят це каже, його очі горять молодечим блеском, і він дивиться на нас з усмішкою чудового захоплення.

„Так, панове, — каже він. — Це не була тоді для українця мала річ; дослужуватися при військових вищих місць. Нашу Галичину лаяли тоді „Беренляндом". Вона не імпонувала нікому нічим. І треба було отак з усіх сил та дуже серіозною працею добивати престіжу для нас. А і про моїх батьків ішло мені, щоб їм доказати, що я, вступаючи до війська, таки досягнув свойого, не „змарнувався". Бо прошу лиш пригадати собі, яка чужа й несимпатична була нам тоді військова служба. Як бідемно розмальовували її в нашій літературі, і з яким недовірям відносилися ми тоді до військових, зокремаж до офіцирів. Ніхто тоді з наших інтеліґентів, на жаль! — **не спішився віддавати сина до війська,** хоч і були між нашими високими достойниками такі, що їх до того намовляли. І я працював тоді, як кажу, з усіх сил, над поглибленням військового знання та над загальною освітою. І після того, як у р. 1902 покінчив у Відні **Воєнну Академію** (Кріґсшуле), був приділений **до ґенерального штабу,** де за три роки став сотником при 30 п. п. у Львові. А в р. 1908 приділено мене до російської групи в евіденційнім бюрі (а тоді українець в австрійськім ґенштабі це не було щось звичайне, особливож у його оперативнім і евіденційнім бюрі! — О. Г.), де я служив до 1912 р. з пізнішим призначенням до служби при курінію 13 п. п. в Більську. А належало тоді до повненої мною розвідчої служби робити поїздки на російськім терені. Так з хвилею виповідження війни **в р. 1914** дістав я приказ виїхати на російську територію для провірки відомостей, що наспівали від ріжних конфідентів..."

Тут ґенерал оповідає нам, якто він, **арештований москалями** в Ковлі, опинився спершу у Варшаві на цитаделі під воєнним царським судом як шпиг. І як він **до р. 1915** просидів у московськім полоні, поки не виміняли його за одного з царських адютантів. Після того він аж до розвалу Австрії повнив службу на фронті, спершу на Буковині, а далі в Італії як командир 37 стрілецького дальматійського полку **і командир бриґади** на відомім з тяжких боїв **Крні.**

Але змагання **за Україну** для нього — найважніші.

„Зараз після розвалу — оповідає він, а на його лицях тліє легкий жар зворушення — я зголосився у д-ра Смаль-Стоцького у Відні. Та, на жаль, з огляду на недугу, я негайно на наш фронт відіхати не зміг. Аж **24. грудня 1918 р.** через Будапешт дістався я до Стрия, а далі до Тернополя. Тут наш **Військовий Секретаріят** дав мені спершу коротку відпустку на відвідини сестри в с. Луці Малій над Збручем. Але ще не вспів я там загрітися, а вже візвано мене знову до Тернополя, звідси до Начальної Команди в Бібрці, а далі на наш фронт **під Жовкву,** де тоді ґен. Ромер переломив його, щоб з Рави Руської передістатися до Львова. Тут моє завдання було: переорганізувати цей фронт. Я перейняв команду групи „Жовква" і зміг по двох днях сформувати зі збігців та розбитків 5 сотень, з якими та при допомозі збереженої нами артилерії нам удалось **відбити Полякам Жовкву.** Це тоді йшло в нас скоро, пане полковнику, що?

І ґенерал з погідним усміхом дивиться на славного товариша зброї.

„Так, пане ґенерале, з **вашим приїздом УГА вичувала темпо!"** — відповідає тут наш вищий військовий, а ґенерал, розгарячений споминами і повний якогось внутрішнього пориву продовжує:

„Адже ще того самого дня призначено мене командантом Півночі, відтинку **Сокаль-Рава Руська - Яворів.** А вже в кілька днів опісля, ще заки я вспів пізнати фронт, виделеґували мене враз із секретарем Бубелою до Львова у справі переговорів з англійським полковником, делеґатом антанти, відносно демаркаційної лінії чи-там завішення зброї. Це момент облоги Львова. А несповна після 2—3 тижнів мойого командування на північнім фронті, я був **призначений начальником штабу У. Г. А.** — аж до звільнення мене диктатором. Це було 7. або 8. червня, невже?

„Проф. Микетей подає як дату 5-го — каже тут полковник — а зрештою провірити трудно, бо наші архиви тоді пропали".

Ґенерал на хвилею призадумується.

„А цеж така важна дата! — завважує він. —

„Після Чорткова, а потім по **переході У. Г. А. за Збруч** покликано мене **як ґенерал-кватирмайстра** до штабу ґен. Юнакова, шефа штабу наших злучених армій. Та незгідність щодо оперативних плянів позору армій у глуб України, як теж тяжка ревматична недуга приневолили мене згодом залишити **Україну** і вернутись до Бадену, після чого я від 1921 до 1922 р. був ще покликаний на **команданта бриґади** в Німецькім Яблоннім".

Тут наш шан. Ювилят вмовкає, а й ми мовчимо ще довго, повні німого пієтизму для Його особи, так пропамятно звязаної з дорогою нашим серцям історією наших останніх збройних змагань.

І сидимо ще довго разом, і чуємо, як ґенерал, доторкаючися свойого приватного життя за останні роки, оповідає нам дещо з часів, як удалось йому добути посаду при одній фабриці автомобілів, а далі — наслідком редукції — втратити й те.

„А від того часу — кінчає Ювилят з болючою усмішкою — живу на ласці і неласці краю..."

Д-р Остап Грицай.

НЕСПОДІВАНИЙ НАСКОК

Славетний похід Української Армії покінчився величезною перемогою. Вона наче лявина нестримно перла червоного ворога перед себе й нарешті заняла золотоверхий Київ.

Та не спав другий ворог. Армія московського ґенерала Денікіна забажала використати перемогу нашої армії. Денікінці швидко наближалися до берегів Дніпра. Почувши, що наша армія заняла вже Київ, вони раптом змінили напрямок свого наступу, тобто повернулись на захід, хоч попереду перли на північ. Денікінці гадали, що наша армія хоче звільнити Україну від московських червоних наїзників, большевиків, і віддати її в руки білого наїзника.

Таке вже було наше щастя у визвольних змаганнях... Лізли з усіх боків вороги, а з ними й непрошені гості, всякі американці, італійці, французи й інші, лізли „самоозначувати" нас в імя Вілсонового задуму...

Саме тоді, як денікінці перейшли Дніпро, наша тодішня столиця Камянець була в небезпеці. Большевицькі загони з Одеси хотіли через Вапнярку й Жмеринку перебитись на північ. Тимто й загрозили Камянцеві.

Також з польського фронту йшли погані відомості. Наша Начальна Команда мусіла негайно рятувати це погане положення. Вона вирішила використати останню резерву, що була під рукою — бриґаду УСС. Бриґада УСС мала оборонити важну вузлову стацію Жмеринку та відбити большевиків убік денікінців, що перли з Одеси.

На початку вересня подалася бриґада УСС з Камянця кількома поїздами на фронт.

Під містечком Тростянчиком, що лежить над рікою Богом, Стрільці зударилися з большевиками. Було багацько втрат по обох боках. Найбільше втратив III. курінь УСС. І хоч сотник Чичкевич не знищив відразу фронтовим ударом большевиків, то всетаки він підорвав їх силу опору. Вони пустилися втікати на зареквірованих підводах і врешті опинилися біля Христинівки й Уманя.

Саме під цю пору вихав на розвідку невеличкий відділ кінноти УСС. Це було 18 вершників під командою хорунжого Петруняка. Завданням цеї розвідки було перевірити, де зупинилися большевики та яка їх сила.

Наше постачання не було багате. Хор. Петруняк збагнув, скільки користи булоб було тяжко. Він метнувся гаразд то сюди, то туди й швидко вже знав те, що слід. Він довідався, що біля місцевости Христинівка спинився великий большевицький обоз. Три сотні большевицьких піхотинців і десять скорострілів берегли добре цього обозу.

Наше постачання не було багате. Хорунжий Петруняк згинув, скільки користи булоб для бриґади, колиб удалося захопити цей обоз у большевиків. Та з хор. Петруняка не було до цього відповідних сил. Адже було безнадійно починати з 18-ма козаками бій проти ворога, що був кільканадцять разів більший. Всетаки хор. Петруняк довго не міркував. Він миттю рішився на очайдушний крок зі своїми вісімнацятьма товаришами, якi знечевя наскочили на обоз червоних.

Щастя завжди по боці відважних!

Геройським вершникам повезло. Большевики ніяк не сподівалися цього нападу. Крім цього вони не могли розібрати, яка сила в ворога, що гряне на них наче грім з ясного неба. Вони дуже налякалися й пустилися в розтіч.

Перемога відділу хорунжого Петруняка була незвичайна. У його руки попався величезна добич. Біля 1,000 кримських волів і баранів, каса, вози, коні — все те попало в руки наших відважних кіннотчиків. Цей ненадійний наскок дуже налякав большевиків і придався для нашої інтендантури чимало користи.

Цих вісімнацять героїв команда нагородила окремою похвалою, а хор. Петруняк добув вищий ступінь.

П. Р.

ЛІПША МОЛОДА, ЧИ БАГАТА?

(Оповідання).

(4)

Кількадесять кроків перед ними стояв малий візок. На візку сиділа дівчинка, мабуть недужа. Оба господарі підійшли до неї і Глодяк, показуючи на дівчата при сіні, спитав:

— Не сказала би ти нам, дитино, котра то з тих дівчат донька Духнича?

— Доньки Духнича нема там, — відповіла дівчина. — Вона не ходить на роботу.

— Я гадав, що воно так буде, — замітив Глодяк. — Хто, як хто, а донька такого Духнича працювати не потребує.

— Вона працювала би дуже радо, — дівчина перебила журливо. — Працювала би, як би могла. Та вона не годна працювати.

— Вона може хора? — спитав Костиря.

— Ввесь свій вік, — відповіла дівчина і, показуючи на себе, додала. — Вона спаралізована. В своїм життю ще ні разу не стояла на своїх власних ногах.

Тепер вже знали, що та спаралізована дитина, то багата донька Духнича. Очевидно, не сказали їй, що вони розглялись були до неї і що одні одному завидували її. По кількох словах попрощали її і відійшли. Коли вже були назад на дорозі далеко від неї, Костиря вхопив Глодяка за рамія і сказав:

— Хто би то був погадав! Неначе десятилітна дитина!

— Така молода, така багата і така нещаслива. Ніхто не має з неї користи! Ні з її багатства, ні з неї самої.

— Балакаючи про те, яка дівчина найліпша на жінку, ми забули за одно, — сказав Костиря. — Ми балакали про вік, про маєтки, про красу. За найважніше ми забули. Ми забули за здоровля.

— Павук здурив нас, Бог би його побив! — закляв Глодяк.

— Не здурив, а скарав нас. Він чув нашу розмову. Про здоровля ніхто з нас не згадував. Павук чув, що один з нас хоче мати молоду жінку, другий багату. Він справив нас до молодої і до багатої.

Нині вже й не думали поступати на обзорини. Вернулися до Замулина. Аж по пару тижнях, коли вже троха призабули пригоду з донькою Духнича, вони знов стали розглядатися. Тепер вже пантрували, щоби знов не зійтися. Один шукав молодої і здорової, другий багатої і також здорової.

(Кінець)

Жінка (до чоловіка): Уяви собі, яке нещастя! Ганя підчас спрятування, зломила ногу!

Чоловік: Скажи їй, що все, що лише поломить, стягну їй з платні!

ЛИСТУВАННЯ РЕДАКЦІЇ.

М. Т., Вудбайн, Н. Дж. — Повідомлення про такі підприємства належать до платних оголошень.

Мама входить до спальні маленької Олюсі й бачить, що вона має сльози в очах.

— Що тобі, дитинко? Чому плачеш?

— Бо, мамусю, мені дуже було скучно, то я хотіла оповісти собі казку... А як я стала оповідати собі про чарівницю, то страшно переляка-

СИЛА ЧИ СЛАБІСТЬ СОВЄТСЬКОГО СОЮЗУ?

На ту тему відбувся в Женеві публичний виклад ред. М. Єреміева, про який „Журналь де Женев" дає справоздання, написане політичним редактором П. Е. Бріке, вже знаним українцям з численних статей в обороні поневолених Москвою народів. Ось воно:

„Чи совєтський Союз є в силі помогти своїм союзникам відбити напад і виявити військову приготованість? — то є питання, на яке відповів в вичерпуючому викладі, зробленому в льокалі Національного Союзу ред. М. Єреміїв, директор Агенції Офінор і бувший Секретар Центральної Ради. Бесідник перш за все звернув увагу на дивну зміну, яка від трьох років зайшла в закордонній політиці большевиків. Після того як вони завше обкидали Лігу Націй болотом, вони зявилися в Женеві, і Літвінов заанонсував себе найвірнішим оборонцем засад Ліги та колективного забезпечення. В той же час як він там горячково уживав всіх заходів для відвернення від СССР всякої військової небезпеки, він вживав також всіх заходів, щоб загострити відношення між іншими державами та викликати поміж ними війну. Французько-совєтський пакт є властиво такою спробою поставити проти себе і то в спосіб дуже небезпечний Францію й Німеччину. Одночасно Москва ставила Англію проти Італії, підбиваючи першу на санкції. Не тяжко зрозуміти причину такої політики: війна поміж чужими країнами легко перейде в війну клясову та доведе до світової революції. Але чому тоді СССР так боїться збройного конфлікту на своїх кордонах, чому його політика так міняється і чому Кремль виказує таку турботу? А все це тому, що совєтська влада побудована на поневоленні націй, підбитих колись московськими царями. Промовець нагадує, що 35 міліонів українців, підбитих Совєтами, стало вимагають незалежности. Щоб їх приборкати, Москва зарядила їх поневолити колхозами та совхозами. Кавказ зі своїми 12 міліонами верховинців, Туркестан з 14 міл. мешканців, інші нації, що живуть в Сибірі, в Карелії, в Уралі, в Білорусі складають разом до 89 міліонів людей, що є більш як половина цілої держави, яка ворожа москалям. Прелегент виказує, що фактично вся політика Совєтів керується національним питанням. Свій головний успіх вони якраз завдячують національному питанню, бо Денікін упав перед Москвою якраз тому, що бився проти України та Кавказу. Пізніше Ленін та його наступники боролися за цілковите знищення національностей, які були завше ворожі нівелюючому комунізмові, але цим вони лише збільшували їх відбійну силу. Вони вживали все: пятилетки, вязниці, де скількість не-росіян доходить до 80%. Тому, що з цього нічого не вийшло, сьогодні Москва старається спертися на російський націоналізм. Вона проголошує себе наступницею царів і доходить до того, що за кордоном кокетує з монархістами. В самому Кремлі є така розгубленість, що большевики спішно відкликать гострі заходи проти національностей та стараються здобути прихильність козаків, або дають привілеї туркестанцям. Не вважаючи на це, незадоволення росте. В самій Україні в минулому році відкрито дві змови. Отже треба завважити, що більшість поневолених націй є тепер цілком свідома своєї національности і хоч Европа в 1919 році їх відштовхнула, щоб створити знову Велику Росію, тепер не буде вже справедливим знову їх офірувати для цієї мети. Ці нації не допустять більше московської зверхности, бо для них досить цього одного досвіду, а тому в Москві добре знають, що в моменті зовнішньої небезпеки невідкличнo вибухне революція. Внаслідок цього переполоху Москва саме і хапається за Лігу Націй та за Францію. Але яку користь Москва може принести цій останній? Тут бесідник цитує статтю генерала Жанена, знаменитого оборонця Вердену, який твердить, що допомога червоної армії є цілковито негативна.

„Бесідник мав корисний відчит, за яким з симпатією слідкувала численна авдиторія і треба особливо відмітити, що він зумів держатися виключно фактів, подаючи величезну документацію, вибрано виключно з большевицьких публікацій".

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ.

НЮ ЙОРК, Н. Й.

Звіт Комітету Збаражчан.

Комітет Збаражчан в Ню Йорку, який поставив собі за ціль вибудувати Український Народний Дім в Збаражі, вислав на руки краєвого комітету за шість літ своєї діяльности, від 1930 до 1936 року, суму 1,105 долярів. Ту суму він роздобув таким шляхом: жертви: від Української Просвітньої Громади в Сейнт Луїс $10; від М. Дячуна, П. Бартkова, В. Батюка по $5; Л. Бучак $3; Г. Агрес, С. Гарасимчук, І. Кірничний по $1; по 50 ц.: Н. Бучацький, І. Тураш, Г. Дячун. Всіх жертв $34.50. В комітетовій касі було $51.61.

З ріжних імпрез прийшло: в 1930 році — $112.25; в 1931 — $301.88; в 1932 — $248.87; в 1933 — $131.75; в 1934 — $158.11; в 1935 — $155.80; в 1936 — $13.15. Разом з двома попередними сумами $1,207.92.

Місцевих видатків при тім було $31.05. Осталося в касі $61.77. Контрольна комісія провірила всі рахунки і знайшла все в порядку.

Ми, збаражчани, що перебуваємо в Ню Йорку, зрозуміли вагу Українського Народнього Дому, в якому концентрувалосяб українське суспільне життя, та в якому виховувалисяб молоді покоління в патріотичному дусі; тому ми рішили нашим братам у старому краю прийти з помічю, щоби такий Дім збудувати. Як звіти виказують, наша праця, беручи під увагу тутешні тяжкі відносини, дала гарні успіхи. Завдяки нашій помочі Дім вже будується, але тепер треба нам всім взятися до дальшої праці, щоби його покінчити.

Отсим шляхом ми звертаємося до всіх українських громадян зі Збаража, а також з інших місцевостей, що з нашим ділом симпатизують, без огляду на те, де вони знаходяться, в Америці чи Канаді, щоби вони причинилися також своїми жертвами до згаданого діла. Жертви можна слати на адресу касієра Петра Славути, 2211 Ave. U, Brooklyn, N. Y., або впрост до Збаража на руки д-ра Івана Кульчицького.

За Комітет: **І. Демчук, П. Славута, Н. Фесолович, М. Крук.**

ВСТУПАЙТЕ ГРОМАДНО В ЧЛЕНИ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗА.

НА БІЖУЧІ ТЕМИ

ЧИ НЕ ДИВНО?

На зборах Американського Медичного Союзу, що відбулись минулого тижня в Канзас Сити, викликало широку дискусію питання, що саме викликає серед людей нежит. Видно, що лікарів дивувало, що, не зважаючи на його загальне поширення, на часте занепадання людей на нежит, він усе ще лишився невилікувальним.

Навіть по лікарським конгресі можна про нього сказати, що Марк Твейн сказав про погоду: всі про неї говорять, але в її справі нічого не роблять.

ЛІКАРІ БЕЗ НЕЖИТУ?

Ще можна би це зрозуміти, якби так лікарі самі були вільні від припадків нежиту. Та, як звісно, нападає він і лікарів, і здається, зовсім не менше, як нелікарів.

І, як нелікарі, так і лікарі, не мають на нежит ліку для себе. В одній американській пєсі студенти медицини питаються великого професора медицини, що він робить на нежит.

„Як я був студентом", професор відповів, „ми питалися те саме нашого найславнішого професора. Знаєте, що він нам сказав? Він нахилився нам до вуха і шепнув: „Скажу вам під секретом: як я дістану нежит, то йду в крамницю й купую собі 12 нових хустинок до носа".

Як це неправда, то лікарі певно мене поправлять. Та я маю підозріння, що це правда. Чи не тому продають хустинки до носа в аптиках?

ЛЮДИ БЕЗ НЕЖИТУ.

Та є в світі народ без нежиту. Це ескімоси, люди, що живуть далеко на півночі, в підбігунових околицях.

Стверджено, що вони нежиту не мають. Дістають його лиш винятково, а саме тоді, як зіткнуться з моряками, що до них заплинуть з теплих країв. Тоді вже катар у них стане справжньою пошестю.

Цей факт дає лікарям натяк, що нежит переноситься не повітрям, але через людей. Це дає надію, що незадового лікарі додумаються, як запобігти переношенню нежиту навіть при живих людських зносинах.

ЗАВИДУЄ ЗВІРИНІ.

Підчас дискусії над рефератом одного лікаря, котрий доказував, що осідком недуги нежиту є носова яма, д-р Марвин Колом з Нешвила, Тенесі, говорив:

„Я переконався, що людська звірина є жертвою спеціяльної групи недуг, від якої інші звірята вільні. Для мене пояснення цього факту дуже просте й розумне. Він має свою основу в тому біольогічному факті, що людина довгі віки в своїй еволюції була чотироножною звіриною.

„Як чоловік ще ходив на чвораках, а його голова звисала вниз, виділини з його носової ями випливали вниз самою силою тяжкости. Як він став ходити просто (на ногах), його система виділювання змінилася радикально".

МЕХАНІЧНА ЛЮДИНА.

Департамент праці у Вашингтоні замовив в одній фабриці в Питсбургу для виставки столітнього існування стейту Тексас „механічну людину". Є це манекін на штиб людини, що має висоти 7 стіп, з 500 ріжними механізмами в середині.

Ця „механічна людина" дістала тяжке припоручення: має вона виголосити на виставі 4-минутову промову про вагу машини для людей. Зроблена вона так, що наперед їй засвітяться очі, потім рушаться уста, далі вона вклониться гостям, звернеться направо й покаже рукою на виставу машинерії, а потім стане говорити.

У своїй промові „механічний чоловік" розповість про великі заслуги машини: як машина помагає людині виконати великі роботи, як вона забирає від неї тяжкі й неприємні задачі, як вона дає людині дешеву й скору комунікацію, поширює знання і так далі.

МАШИНА Й ПОШИРЕННЯ ЗНАННЯ?

Що машина робить для людини все те, цього не можна заперечити. Одначе щодо поширення знання при помочі машини, чи не треба тут покласти межі цим претенсіям як неоправданим?

Правда, машини можна вжити для поширення знання. Машина до писання дає нагоду людині писати скорше, як рукою. Друкарська машина дає нагоду поширяти книжки й ґазети. Автомобілями й залізницями можна розвозити книжки багато скорше, як волами.

Одначе чи кожда книжка й ґазета поширює знання? Чи кожда книжка й ґазета вчить людину думати? Чи нема книжок і ґазет, які таксамо поширюють незнання й темноту, як інші поширюють знання? І чи не скріпила машина не лише силу людей, що хочуть ширити знання, але й силу людей, що хочуть ширити темноту?

ПОЩО АЖ ЗАМОВЛЯТИ В ФАБРИЦІ?

„Механічна людина", котру департамент праці замовив у питсбурській фабриці, а котра має давати на тексаській виставі відчит про вагу машини для поширення знання серед людей, очевидно не буде говорити зо своєї голови, бо в її голові нема мозку. І не придумала вона цеї промови власними силами, а написав цю промову Верне А. Зимер, письменник з відділу мір при департаменті праці у Вашингтоні. І виголосить „механічна людина" цю чужу промову, не зміняючи в ній ні одного слова. Виголосить кожде слово так, як їй нашепче якийсь бесідник, що прочитає відчит, написаний Зимером.

Чи не є ця машина, що буде говорити про вагу машини для поширення знання серед людей, відбиттям деяких людей, що в нинішніх часах досконалих машин ніякого знання не мають? Чиж нема нині людей, які своєї думки ніякої не мають, а тільки механічно повторяють чужі думки, які їм хтось нашепче? Чи нема нині людей, які в голові не мають мозку, себто живого механізму для думання своїх думок, а тільки механізм для витворення без думки чужих думок? Чи нема й бесідників таких, які виступають перед масами не зо своїми промовами, але з промовами, написаними їм іншими людьми?

Мені здається, що думка поставити на виставі „механічну людину" з промовою про вагу машини для поширення знання дуже влучна: ця машина буде наче насмішка над тими людьми, що зреклися бажання думати, а самі перемінилися на машину до бездумного повторювання чужих думок.

ЯК МИ ПОМАГАЄМО РІДНОМУ КРАЄВІ.

ФІЛЯДЕЛЬФІЯ, ПА.

З хрестин на інвалідів.

Дня 29. квітня відбулися хрестини малого Михайла Насевича. Підчас забави О. Ґресько, який недавно приїхав з рідного краю і знає краєві обставини, згадав про незавидну долю наших інвалідів та візвав приявних, щоб зложили лепту для тих, що життя наражали за волю України і осталися каліками. Держава ними не опікується, незвідки ждати їм помочі, а хіба від добрих людей, від щирих американських українців.

А що п. Насевич, як і всі гості, що були приявні, це щирі патріоти і прихильні народній справі, то і поклик О. Ґреська увінчався успіхом.

Збіркою занялась п. А Рій. Зложили по $2.00: П. Кирилюк, Насевич, С. Рутецький, Г. Слободян, П. Рій, А. Дубас, А. Сивуляк. По $1.00: А. Рій, О. Ґресько, Коцюбинський, Борисевич, Матіешин, А. Вишиванюк, Сава, Панасовська, М. Потучко і Р. Кісь, а І. Пеленський 50 ц. Разом зібрано $24.50, які вислано до краю через Обєднання.

Присутня.

Також симпатія.

—Чи твій директор тебе любить?

—Ще як! Як тільки кілька минут спізнюся, то він уже страшно денервується і робить мені докори.

ПОМЕРЛА ВИЗНАЧНА УКРАЇНСЬКА ПАТРІОТКА

Канадійсько-українські часописи принесли сумну вістку про передчасну смерть **Анни Йонкер**, великої української громадянки з Вінніпеґу, Манітоба, в Канаді.

Канадійський „Новий Шлях" помістив про Покійну таку згадку Управи Канадійсько-Українського Жіноцтва:

ПОМЕРЛА НАША ПРОВІДНА ДІЯЧКА.

Дня 6. травня померла у Вінніпеґу найбільша наша народня діячка в Канаді — Анна Йонкер. Прибула в Канаду з Калуша 15-літньою дівчиною та прожила в ній 30 літ. Оставила сиротами троє дітей і мужа — знаного лікаря д-ра Йонкера.

Своєю милою вдачею, ревною й безустанною народньою працею і великою жертвенністю на ріжні народні цілі вона здобула собі велику пошану й любов серед українського суспільства і заслужила на назву найбільшої української народньої діячки в Канаді.

Передусім відзначалась Покійна величезною жертвенністю. Мабуть нема ніякої важної народньої справи, на яку вона не дала своїх соток, а то й тисяч, долярів. Коли українці Вінніпеґу не могли спромогтись на влаштування парадного воза на ювилейне свято Канади, вона власними силами (дала 850 дол.) здобулась на таку річ, щоб тільки Українська Нація була зарепрезентована на тому ювилейному святі Канади. Вона розуміла потребу національного виховання нашої місцевої молоді й жертвувала $1,000 на Інститут ім. Петра Могили. Сотки долярів зо своєї кишені переслала вона через Червоний Хрест для своєї далекої Батьківщини, а також завзято працювала для поширення доброго українського імени, нашої пісні й танку серед чужинців. Вона фінансово помагала балетмайстрові В. Авраменкові в його першому виступі з народними танками у Вінніпеґу, а на виступи школи Авраменка й хору Кошиця закуповувала сама сотки білетів вступу і роздавала бідним українським мешканцям Вінніпеґу, щоб вони мали можність побачити дійсне українське мистецтво. Максимум своєї енергії вкладала Покійна в Т-во Канадійського Українського Жіноцтва, де була довголітньою головою. Завдяки їй це Т-во впродовж свого існування вислало біля 6,000 дол. на ріжні цілі батьківщини, особливо на політичних вязнів, визвольний фонд, інвалідів УА, старокраєвої жіночої преси, Рідної Школи і т. п. По правді з тієї суми майже більша частина — це її гроші, що вона завжди докладала до збірок, кажучи: **„Додаю, бо так мало не сміємо посилати на таку велику ціль!"**

Хоч була замужня за американським голяндцем, впродовж свого життя не тільки ні хвилі не була байдужною до справ свого народу, але й віддавала для нього все, що мала: час, гроші, енергію, розум. В дійсності її невтомна й надсильна народня робота причинилась до її тяжкої недуги, що так передчасно забрала її зпоміж нас. Треба мати залізне здоровля й сталеві нерви, щоб невпинно брати участь у ріжних, нераз цілонічних, засіданнях, сходинах, ріжних підприємствах, збірках, вічах і т. ін. Покійна завжди брала в них участь, хоч в останніх часах була вже напів спаралізована.

До цієї її народньої діяльности треба ще додати її добродійність для бідних і немічних наших імігрантів. Соткам їх вона помагала матеріяльно і старалася про заробіток для них у часі господарської депресії.

Зокрема Покійна надзвичайно дбала, щоб наше жіноцтво було зарепрезентоване всюди, де могло би стати в обороні українського народу. Це вона вислала одну велику і впливову діячку на Світовий Жіночий Конгрес у Відні (1930 р.), щоб домагатися прийняття в члени Конгресу й українок. Коли збірка на покриття кошту подорожі делегатки виказала тільки $350, Покійна доложила своїх власних грошей $650, щоб делегатка могла виїхати. Також і сама поїхала на той Конгрес. Підчас відвідин у Галичині Покійна матеріяльно помогла тамошній діячці пані Мілені Рудницькій взяти участь у Міжнародньому Парляментарному Конгресі в Лондоні.

Величезна заслуга Покійної в тому, що вона навязала тісніше співжиття між українським та англійським жіноцтвом у Канаді. **В тій цілі вона зорганізувала Т-во Канадійське Українське Жіноцтво, що стало філією Великої Жіночої Національної Ради.** В цьому Т-ві впродовж 8 років вибирають її головою через акламацію. Серед англійських жіночих організацій рефератами, викладами про Україну і при помочі ріжних імпрез обзнайомлює вона англійське жіноцтво з нашою історією, культурою, мистецтвом і національними змаганнями та досягненнями. Використовує кожну нагоду і витрачає багато власного гроша, щоб здобути прихильність для української визвольної справи серед впливових канадійських англійських кругів. Тому звичайно бувало, що коли була яка важна справа, що торкалась українців, ті круги звертались до неї по ближчі інформації і поради.

Смерть нашої Дорогої Провідниці — це неоцінна втрата не тільки для нашого жіноцтва в Канаді, але й для цілого суспільства і цілого українського народу. Всюди відчувається її відсутність. Одначе її саможертвенна праця не останеться без великих додатніх наслідків серед нашого суспільства, а зокрема жіноцтва. Вона, донедавна наша Активна Провідниця, буде тепер нашою Духовою Провідницею, Провідною Зіркою на тяжкому шляху, що веде до визволення України!

Хай ця земля чужа, буде легкою Тобі, хай пригорне Тебе, як Рідна Мати-Україна!

Поклін Тобі, Незабутня Провіднице Наша!"

ПОДЯКА.

Не маючи адрес усіх горожан і прихильників, котрі дня 12 травня при правиборах віддали свої голоси на мене як на кандидата на стейтового сенатора, складаю отсею дорогою всім тим, що віддали голоси на мене, як і тим, що наклонювали інших до голосування на мене — сердечну подяку.

Я вправді не дістав потрібного числа голосів, щоби бути кандидатом, одначе я дістав звиш 10 тисяч голосів, а це свідчить, що хоч не було великого розголосу, всеж таки я мав багато прихильників. Тому є надія, що наступним разом буде можна сподіватися побіди особливо, коли постараємося про поперття партії, чого я тим разом через опізнення не міг дістати.

Ще раз всім дякую і остаюся з належним поваженням

Омар Е. Малицький,
512 Society for Saving Bldg.,
Cleveland, O.

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

БОЛЬШЕВИЦЬКА ОБЛУДА

Що варта ті часописи і книжки, що їх друкують нині українською мовою на Великій Україні під большевиками, можна пізнати по тім, що друкується в тутешніх большевицьких „Українських Щоденних Вістях". Друкуються вони ніби українською мовою, а навіть називаються „українськими", але зміст — сама огида. Друкується ця ґазета на те, щоб вихваляти Москву і її прихвостнів по цілому світі; щоб закликати людей до анархії й революції, ну, і найголовніше, на те, щоб обкидати болотом україньску національну честь і традицію.

Вихвалюють ті московські прихвостні большевицький лад на Україні; беруть навіть в оборону перед так званими „панами" робітників тут на американській землі; але в себе завели кріпацтво, відобрали людям землю і їх господарства і змушують тепер бідних людей разом жити, працювати і їсти з одного корита, немов яких арештантів. Також робітників обернули в невільників і кождому приказують робити те, що вони хочуть, і за таку ціну, яку вони назначать. Робітникам не вільно вийти на страйк, а тих, що вийдуть, стріляють як псів, таксамо як їх побратими поляки, з якими червона Москва тепер сприятелювалась і заключила сердечний союз.

Ви, московські прихвостні, вмієте виступати проти наших робітників пера і наших національних провідників, називаючи їх „панами", або „капіталістами". А чому ви, прихвостні, не виступали проти своїх московських панів, коли вони літаками їхали в гостину до Варшави, цілувалися з поляками; або як вони вступали до Ліґи Націй, яку ви колись останніми словами лаяли, називаючи її клікою капіталістів, робітничих кровопийців і т. д. Тепер уже ті кровопийці добрі, і видно, що тепер товариш Літвінов уже разом з ними робітничу кров попиває. Чому ви не протестували, як ваші червоні пани минулого року ревіли на честь анґлійського міністра Ідена „Лонґ лив ди кінґ"? Як Москві того потрібно, то навіть і королі у вас добрі. А як Москві треба зогидити українську національну честь, то ви і цей „джаб" приймаєте і виконуєте.

Так, ми будемо виступати проти вас і ваших „єдиних фронтів", бо ми вже на вас добре пізнались і знаємо, що своїм „єдиним фронтом" ви хочете нас „єдино" заманити у московське ярмо. Ми викинули вас дверми, а ви хочете назад вікном влізти. Вже тепер ви навіть сховалися в овечу скіру і перестали навіть у своїх відозвах уживати таких слів як „товариш" або „большевик", а натомісць уживаєте „брати і сестри", або „народній" і т. п., щоб тим баламутством затягнути несвідомих на ваші „зїзди", „конґреси" і т. п.

Та український нарід уже прозрів і пізнався на фарбованих лисах. Він уже дивиться не тільки на те, чи ґазета друкована по українськи, але ще більше звертає увагу на те, що в тій ґазеті пишеться.

Тимко Мелещук,
Ню Йорк, Н. Й.

ЯК МИ ПОМАГАЄМО ПОТЕРПІЛИМ ВІД ПОВЕНИ.

Алтуна, Па. — Від. 145 У. Н Союзу замовив панахиду за померлих членів і члениць відділу, яку відправив місцевий парох. По панахиді він попросив приявних зложити жертви на потерпілих від повени, й та збірка принесла $4.50. Хоч жертва скромна, то всетаки вона була доказом, що приявні члени вміли пошанувати не тільки тих, що померли, але й не забули за тих, що живі та потребують помочі. Гроші вислано до Обєднання.

Г. Сеньків.

—o—

Ню Йорк, Н. Й. — Українське запомогове товариство Скалат ухвалило на своїх місячних зборах жертвувати з товариської каси $10 та вислали ту жертву до Обєднання для потерпілих від повени. — За уряд: **М. Марків,** предс., **В. Хрущ,** касієр; **Д. Ціх** секр.

Підхлібник.

Пан тісточко перестає читати ґазету й каже:

— Це дійсно дивне! Найбільші ідіоти женяться з найгарнішими жінками!

Пані Тісточкова зачервонілася і каже:

— О, ти підхлібнику!

—o—

У домашньому затиші.

— Чи ви вірите в це, що курення проганяє погані думки й поганий настрій?

— Напевно, бо все, коли я дома курю, моя теща виходить із хати!

—o—

Мати: А волосся має дитина по батькові!

Гість (поглядає на лисину господаря дому): Як то гарно, що принайменше волосся осталося в родині!

—o—

Артистка: — Мусите знати, що я одна з перших артисток у світі!

— Дуже можливо! Я так менше-більше оцінював ваш вік!

В СПРАВІ ДОПОМОГИ ПОВЕНЯНАМ

Обєднання одержало в останніх часах багато листів від комітетів, що потворилися в місцевостях, що потерпіли від повени, в яких дякується українському громадянству за відчуття нужди своїх ближніх і допомогу. В тих листах висказується теж признання усім тим, що відчули і зрозуміли, що ведення такої допомогої акції українцями для українців є добрим способом на сціплення української іміґрації в Америці й обєднання її біля своїх рідних орґанізацій.

Щоб та наша акція була доведена до гарного кінця, просимо всі громади і комітети докінчувати збіркову акцію, а зібрані гроші негайно висилати. Йде про те, щоб та допомогова акція не проволікалася, бо в тім випадку є дійсно так, що двічі дає, хто дає зараз. Ми не можемо виратувати наших потерпілих від повени цілковито з нещастя. Це не є в наших силах. Ми можемо допомогти тільки тим, що найбільш потерпіли, і то допомогти їм у перших хвилях нещастя. А це є, на нашу думку, дуже багато.

Жертви, що їх висилається через Обєднання, треба слати на таку адресу:

OBYEDNANYE
P. O. Box 122, Hudson Terminal, New York, N. Y.

Чим є жінка.

Для адвоката: — найвищою інстанцією.
Для лікаря — холерою.
Для домовласника — каменицею, яку вічно треба відновляти.
Для драматурґа — режисером драматичних сцен.
Для банковця — векслем, якого не можна пустити в обіг.
Для журналіста — коректором.
Для музика — дисонансом.
Для маляра — складом фарб.

МАГОМЕДОВІ ЖІНКИ

—o—

Всю молодість був вірний одній жінці. — У Медині мав 14 жінок. — Матері віруючих.

Магомед поширював іслям мечем. Це було переконливе та приносило користи. За десять літ його влади було 70 виправ, із них 24-ром провадив особисто. Знав якнайдокладніше, скільки який музулманин жертвував для ісляму й відплачувався йому відповідно до того. Собі брав пяту частину добичі, якої уживав для милостині, для винагороди покривджених і для створення велитенського державного скарбу ісляму.

Нарочно був убогий. Виставність і святість не йдуть у парі. Вставав досвіта, позамітав подвіря мечету, подоїв кози, вичистив свою скромну одежу тай сідав перед мечетом, звідки виводів Арабією та втішався таким пошанівком, якого, по словах наочних свідків, не зазнавав навіть візантійський володар.

Власної хати не мав. Спав почерзі у своїх жінок, яких невеличкі, бідні хатини були довкола західніх воріт мечету. Поводився з ними зрештою добре, одначе для вдержання своєї поваги мусів їх держати дуже скромно.

У Меці, де був звичай одноженства, всю молодість був вірний на десять літ від себе старшій Хадізі. Та архангел Гавриїл дозволив кожному музулманинові мати чотири жінки — коли може їх вижививити — а божому післанцеві стільки жінок, скільки сам хоче. Магомед мав силу 30 мужчин і ввесь ісляндський світ гордився тим.

У Медині мав чотирнацять законних жінок, яким надав титул „матері віруючих".

По смерти Хадізи мусів згідно зі звичає;м знову оженитися. Взяв собі ту, що була найближче під рукою, вдову Санду. Не любив її так, що був би пізніше прогнав, колиб не була хитра та не відступила ночі (на яку мала по черзі право) його наймилішій жінці Аіші. Тим здобула вдячність Магомеда та забезпечила собі становище.

Далі взяв собі Магомед Хазару, Омарову дочку. Ця була така погана та неприємна, що її впливовий батько ніякими грішми ані натиском не міг вплинути на ніякого музулманина, щоби її взяв собі, з чого мав великий стид. Тоді Магомед пожертвуватся для приятеля, взяв собі Хазару за жінку та був добрий для неї.

Дальшою жінкою була стара баба Маімуна, тітка великого полководця Халіда, якого собі так зєднав.

Взяв собі також дочку вбитого жидівського начальника Суфію, дозволив їй не змінювати віри батьків і боронив її перед іншими жінками, які її побивали нібито з причини віри.

Сусідні князі та великі шеіки посилали йому свої найгарніші дочки. Мусів із ними оженитися і мав дома не лише міжнародній парлямент, але й центдралю шпіонажі. Державні справи в порівнанні з подружими клопотами були забавкою.

Після Аіши найбільше поважав і любив Зенеібу. Вона торгувала обувою, продавала свої вироби на базарі, одначе була така гарна й чесна, що її взяв собі другий адоптований Магомедів син, Сеід. Пророкові вона сподобалася, та він не смів признатися. Колиж Сеід запримітив це, вклонився Могомедові: „Бажання божого посла має першенство перед моїм правом. Візьми собі її". Зенеіба одинока не приймала від Магомеда дарунків. Шила обуву й далі, а що заробила — давала бідним. Колиж по пророковій смерти каліфи загарбали майно та дали вдовам великі платні, Зенеіба не приняла нічого з державного скарбу, крім кусника матерії на смертну сорочку. Іслям досі шанує її память.

Одначе наймилішою для Магомеда була Аіша, дочка Абу Бекра. Залюбився в ній, як їй було шість літ, а йому пятьдесять. Тоді не було на такі річи параґрафу, одначе Абу Бекр попросив Магомеда, щоби підіждав, аж Аіша підросте. Ждав три роки, потім прийшов по неї, хоч ще не була дозріла. Сиділа в гойдалці та бавилася лялькою, коли мати сказала їй, щоби собі вмила личко та надягла святочну одежу. Забрала ляльки та пішла з Магомедом.

Любив Аішу, бо була гарна, струнка, звинна й уміла старіючого Магомеда розвеселити. Високо цінив її, бо одинока з усіх його жінок прийшла до нього як дівчина. Надавала моду в державі: її звичай запускати собі волосся пахощами, аж олійок стікав по чолі та носити перстені на всіх пальцях, вдержався століттями. Під дитячо веселим личком скривалася небезпечна інтриґантка, яка мала на Магомеда більший вплив, ніж міг сподіватися. Ненавиділа Магомедову дочку-одиначку, Фатіму, тому, що їй забирала місце першої жінки в державі. Із спорів між тими двома жінками повстали пізніше війни, державні перевороти та поділ ісляму на части.

Аіша повдовіла, як їй було 20 літ, а пережила Магомеда на пів століття. Уладила збірку Магомедових думок. Каліфи боялися Аіші та старалися їй в усьому догодити.

Попри законних жінок мав Магомед багато невільниць, які роздавав найкращим полководцям у нагороду.

Причина, що Магомед мав так багато жінок, була одна: хотів мати сина, наслідника, що провадив би далі його справу. Без сина араб не всилі уявити собі щастя. Та всі його жінки були бездітні. Діти мав лише від Хадізи, та з них осталася йому лише Фатіма.

Лише раз здавалося, що буде вислуханий. Єгипетський намісник післав Магомедові золото, білого осла та синьооку золотоволосу невільницю, християнку Марію. З нею мав сина Ібраґіма й ще трохи вона булаб зняла місце Аіші. Одначе хлопець помер іще немовлятем, а з ним і Магомедові сподівання.

— Твій чоловік програв процес у третій інстанції!

— Так, та ми потішуємося, що виграв бодай у двох перших інстанціях!

БЛИЗНЯТА ТАРЗАНА.

(8)

Приваба нетрів всякала їм поволі в кість і кров. „Цікаво, як воно там виглядає?" — заговорив Дік, якого слова тремтіли, хоч як він старався надати їм вигляд спокою. „Виглядає примарно" — відповів Док. „Та де там!" — докинув з удаваною недбалістю Дік. „В Африці нема небезпек. Не вкусить тебе навіть блоха".

Немов потягнені магнетичною силою, вони пустилися в напрямі нетрів. Але як лиш уйшли кілька кроків, залізничий кондуктор на них закричав: „Гей, ви там! Куди йдете? Не можна йти в ліс, бо як тільки зникне вам поїзд з очей, загубитеся в лісі". „Загубитеся в лісі..." — згірдливо повторив Дік.

Вони спинилися на хвилю, але невідома сила знов потягла їх у напрямі нетрів. Старезні дерева, підперезані внизу густими корчами і хабаззям, здавалося творять непрохідну стіну. Пройшовши мимо кількадесять стіп, вони знайшли між двома деревами отвір, немов браму у таємничий сад.

„Увійдім на хвилю", зашептав Док, і мовчки увійшли в царство нетрів. Перед ними простяглася стежка, що викручувалася поміж ґрубими пнями дерев і неначе манила хлопців іти далі. Один закрут, другий, третій... Далі, далі, так гарно, так цікаво. Чари нетрів полонили їх серця. Вони приспішували ходу.